

Hvad siger forskningen – udviklingen indenfor arbejdsmiljø og helbred

---

Marie Birk Jørgensen, cand.scient., ph.d.
Seniorforsker, NFA

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER FOR ARBEJDSMILJØ

Formål

Hvad er de væsentligste arbejdsmiljøproblemer i Danmark pt?

Hvad skyldes de?

Opstår der nye problemer der skal i fokus?

Hvordan løses problemerne?

Det Nationale forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA)

NFA's mission er: at forske, formidle og uddanne for at bidrage til udviklingen af et sikkert og sundt arbejdsmiljø i Danmark.

NFA er en sektorforskningsinstitution under beskæftigelsesministeriet og er organiseret i fem områder:

- Psykosocialt arbejdsmiljø
- Muskel- og skeletbesvær og fysisk arbejdsbelastning
- Arbejdsulykker og sikkerhedskultur
- Epidemiologi og arbejdsmiljøovervågning
- Toksikologi, nanosikkerhed og mikrobiologi.

Forskning i arbejdsmiljø

BEDRE ARBEJDSMILJØ

Sygdomme, sygefravær og førtidspension

The screenshot shows the website of the National Research Center for Occupational Health and Safety. The header includes the center's logo and name, a search bar, and a navigation menu. The main content area features a sidebar with a list of datasets, where 'Erhverv og hospitalsregister' is selected. The main text describes the 'Erhvervs- og hospitalbehandlingsregistret' (EHR) and provides information about job and industry groups with hospital contact.

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø

Indtast søgeord...

Forskning | **Arbejdsmiljø i Danmark** | Nyheder | Publikationer | Projekter | Om NFA | Personer

Virksomhedernes arbejdsmiljøindsats 2012-20 | Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark 2012-20 | **Flere datasæt** | Arbejdsmiljødatabanken

Flere datasæt

- Arbejdsmiljø og helbred 2012
- Arbejdsmiljø og helbred 2010
- Erhverv og hospitalsregister**
- Psykisk arbejdsmiljø
- Erhverv og førtidspension
- Dansk ArbejdstidsDatabase (DAD)

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø > Arbejdsmiljø i Danmark > Flere datasæt >

Erhvervs- og hospitalbehandlingsregistret

Job og brancher med hospitalskontakt

Data i Erhvervs- og hospitalbehandlingsregistret (EHR) giver information om, hvilke sygdomme hos medarbejdere i forskellige job og brancher, der er så alvorlige, at de kræver kontakt med et hospital.

Disse data giver bl.a. mulighed for at finde ud af, om ansatte i en bestemt job eller branche har flere eller færre hospitalskontakter end gennemsnittet for danske erhvervsaktive mænd og kvinder.

- Branchegrupper
- Jobgrupper

Inddeling i branche- og jobgrupper – hvad betyder det?

Offentlig sektor administration af lovgivningen - kvinder

Sygdomskategori	SHR	SHR=100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme	87	
Neoplasmer	93	
Sygdomme i nervesystem og sansorganer	77	
Kredsløbssygdomme	68	
Iskæmiske hjertesygdomme	91	
Akut hjerteinfarkt	- SHR mangler	
Karsygdomme i hjerne	53	
Apopleksi	60	
Åreknuder i underekstremiteter	38	
Sygdomme i åndedrætsorganer	101	
Akut halsbetændelse	- SHR mangler	
Lungebetændelse	83	
Kroniske sygdomme i nedre luftveje	106	
Astma	115	
Sygdomme i fordøjelsesorganer	51	
Mavesår eller sår på tolvfingertarm	- SHR mangler	
Mavekatar	53	
Lyskebrok	- SHR mangler	
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv	63	
Sildegigt i hofte	- SHR mangler	
Knæartrose	60	
Diskusprolaps i nakke	- SHR mangler	
Diskusprolaps i lænd	99	
Sygdomme i urin- og kønsorganer	97	
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse	83	
Skader på hoved og hals	87	
Skader på kroppen	79	
Skader på skulder og arm	100	
Skader på hånd og håndled	68	
Skader på hofte og ben	80	
Skader på ankel og fod	86	

Sygdomme i jobgruppen: Pædagogisk arbejde for børn under 6 - mænd

Sygdomskategori	SHR	SHR=100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme	124	<div style="width: 124%;"></div>
Neoplasmer	89	<div style="width: 89%;"></div>
Sygdomme i nervesystem og sansorganer	92	<div style="width: 92%;"></div>
Kredsløbssygdomme	92	<div style="width: 92%;"></div>
Iskæmiske hjertesygdomme	95	<div style="width: 95%;"></div>
Akut hjerteinfarkt	95	<div style="width: 95%;"></div>
Karsygdomme i hjjerne	109	<div style="width: 109%;"></div>
Apopleksi	117	<div style="width: 117%;"></div>
Åreknuder i underekstremiteter	85	<div style="width: 85%;"></div>
Sygdomme i åndedrætsorganer	117	<div style="width: 117%;"></div>
Akut Halsbetændelse	82	<div style="width: 82%;"></div>
Lungebetændelse	91	<div style="width: 91%;"></div>
Kroniske sygdomme i nedre luftveje	124	<div style="width: 124%;"></div>
Astma	117	<div style="width: 117%;"></div>
Sygdomme i fordøjelsesorganer	100	<div style="width: 100%;"></div>
Mavesår eller sår på tolvfingertarm	86	<div style="width: 86%;"></div>
Mavekatar	85	<div style="width: 85%;"></div>
Lyskebrok	96	<div style="width: 96%;"></div>
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv	107	<div style="width: 107%;"></div>
Siddigt i hofter	104	<div style="width: 104%;"></div>
Knæartrose	144	<div style="width: 144%;"></div>
Diskusprolaps i nakke	98	<div style="width: 98%;"></div>
Diskusprolaps i lænd	109	<div style="width: 109%;"></div>
Sygdomme i urin- og kønsorganer	122	<div style="width: 122%;"></div>
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse	109	<div style="width: 109%;"></div>
Skader på hoved og hals	107	<div style="width: 107%;"></div>
Skader på kroppen	114	<div style="width: 114%;"></div>
Skader på skulder og arm	102	<div style="width: 102%;"></div>
Skader på hånd og håndled	101	<div style="width: 101%;"></div>
Skader på hofter og ben	120	<div style="width: 120%;"></div>
Skader på ankel og fod	124	<div style="width: 124%;"></div>

Tilsyns-, vicevært og pedelarbejde - mænd

Sygdomskategori	SHR	SHR-100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme	106	
Neoplasmer	108	
Sygdomme i nervesystem og sansorganer	117	
Kredsløbssygdomme	118	
Iskæmiske hjertesygdomme	115	
Akut hjerteinfarkt	99	
Karsygdomme i hjerne	118	
Apopleksi	120	
Åreknuder i underekstremiteter	140	
Sygdomme i åndedrætsorganer	126	
Akut halsbetændelse	71	
Lungebetændelse	139	
Kroniske sygdomme i nedre luftveje	144	
Astma	106	
Sygdomme i fordøjelsesorganer	119	
Mavesår eller sår på tolvfingertarm	124	
Mavekatar	144	
Lyskebrok	106	
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv	121	
Sildegigt i hofte	118	
Knæartrose	130	
Diskusprolaps i nakke	96	
Diskusprolaps i lænd	125	
Sygdomme i urin- og kønsorganer	107	
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse	119	
Skader på hoved og hals	117	
Skader på kroppen	117	
Skader på skulder og arm	119	
Skader på hånd og håndled	114	
Skader på hofte og ben	118	
Skader på ankel og fod	123	

Rengøringsarbejde kvinder

Sygdomskategori	SHR	SHR=100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme Q	113	
Neoplasmer Q	95	
Sygdomme i nervesystem og sanseregner Q	120	
Kredsløbssygdomme Q	109	
Iskæmiske hjertesygdomme Q	125	
Akut hjerteinfarkt Q	140	
Karsygdomme i hjjerne Q	120	
Apopleksi Q	119	
Åreknuder i underekstremiteter Q	122	
Sygdomme i åndedrætsorganer Q	111	
Akut halsbetændelse Q	117	
Lungebetændelse Q	111	
Kroniske sygdomme i nedre luftveje Q	123	
Astma Q	107	
Sygdomme i fordøjelsesorganer Q	106	
Mavesår eller sår på tolvfingertarm Q	131	
Mavekatar Q	138	
Lyskebrok Q	119	
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv Q	115	
Slidigt i hofter Q	103	
Knæartrose Q	121	
Diskusprolaps i nakke Q	97	
Diskusprolaps i lænd Q	110	
Sygdomme i urin- og kønsorganer Q	102	
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse Q	111	
Skader på hoved og hals Q	110	
Skader på kroppen Q	122	
Skader på skulder og arm Q	115	
Skader på hånd og håndled Q	118	
Skader på hofter og ben Q	102	
Skader på ankel og fod Q	107	

Sygdomme i kategorien Plejearbejde på institutioner - kvinder

Sygdomskategori	SHR	SHR=100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme ^Q	106	
Neoplasmer ^Q	109	
Sygdomme i nervesystem og sansorganer ^Q	114	
Kredsløbssygdomme ^Q	122	
Iskæmiske hjertesygdomme ^Q	136	
Akut hjerteanfækt ^Q	121	
Karsygdomme i hjerne ^Q	100	
Apopleksi ^Q	103	
Åreknuder i underekstremiteter ^Q	139	
Sygdomme i åndedrætsorganer ^Q	115	
Akut halsbetændelse ^Q	98	
Lungebetændelse ^Q	117	
Kroniske sygdomme i nedre luftveje ^Q	117	
Astma ^Q	108	
Sygdomme i fordøjelsesorganer ^Q	120	
Mavesår eller sår på tolvfingertarm ^Q	141	
Mavekatar ^Q	115	
Lyskebrok ^Q	137	
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv ^Q	127	
Siddigt i hofte ^Q	114	
Knæartrose ^Q	126	
Diskusprolaps i nakke ^Q	132	
Diskusprolaps i lænd ^Q	147	
Sygdomme i urin- og kønsorganer ^Q	117	
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse ^Q	115	
Skader på hoved og hals ^Q	106	
Skader på kroppen ^Q	122	
Skader på skulder og arm ^Q	115	
Skader på hånd og håndled ^Q	123	
Skader på hofte og ben ^Q	115	
Skader på ankel og fod ^Q	109	

Offentlig adm vs. plejearbejde?

Sygdomskategori	SHR	SHR=100	SHR	SHR=100
Infektionssygdomme og parasitære sygdomme	87		106	
Neoplasmer	93		109	
Sygdomme i nervesystem og sansorganer	77		114	
Kredsløbssygdomme	68		122	
Iskæmiske hjertesygdomme	91		136	
Akut hjerteinfarkt	-	SHR mangler	121	
Karsygdomme i hjerne	53		100	
Apopleksi	60		103	
Åreknuder i underekstremiteter	38		139	
Sygdomme i åndedrætsorganer	101		115	
Akut halsbetændelse	-	SHR mangler	98	
Lungebetændelse	83		117	
Kroniske sygdomme i nedre luftveje	106		117	
Astma	115		108	
Sygdomme i fordøjelsesorganer	51		120	
Mavesår eller sår på tolvfingertarm	-	SHR mangler	141	
Mavekatar	53		115	
Lyskebrok	-	SHR mangler	137	
Sygdomme i knogler, bevægelsessystem og bindevæv	63		127	
Sillogigt i hofte	-	SHR mangler	114	
Knæartrose	60		126	
Diskusprolaps i nakke	-	SHR mangler	132	
Diskusprolaps i lænd	99		147	
Sygdomme i urin- og kønsorganer	97		117	
Traumer, forgiftninger, anden voldelig legemsbeskadigelse	83		115	
Skader på hoved og hals	87		106	
Skader på kroppen	79		122	
Skader på skulder og arm	100		115	
Skader på hånd og håndled	68		123	
Skader på hofte og ben	80		115	
Skader på ankel og fod	86		109	

Mange sygdomme – skyldes det arbejdsmiljøet?

Arbejdsmiljø – og helbred – en spørgeskemaundersøgelse hvert 2. år på et repræsentativt udsnit af danske arbejdstagere.

I følgende jobgrupper angiver deltagerne, at de i lavere grad end gennemsnittet gør en indsats for at forbedre arbejdsmiljøet:

- SOSU'er
- Kokke og tjenere
- Ejendoms- og rengøringsinspektører
- Portører mfl.
- Fysio- og ergoterapeuter
- Ledere
- Dagplejere og børneomsorgsbeskæftigede.

Mange sygdomme – skyldes det arbejdsmiljøet?

I brancher præget af mange ansatte med **hårdt fysisk arbejde** rapporteres der generelt et dårligere selv vurderet helbred end blandt gennemsnittet. Det drejer sig fx om brancherne anlægsarbejde, rengøring, slagterier, vand, kloak og affald.

Ufaglærte og lavt uddannede jobgrupper vurderer deres generelle såvel som fysiske og psykiske **arbejdsevne** ringere end gennemsnittet.

Vanskelige krav i fremtiden

- Uforudsigelighed
- Alenearbejde
- Digitalisering
- Omorganiseringer/forandringer
- ...højere pensionsalder!

Arbejdsevne et udtryk for pensionsalder

Rengøringsassistenter:

130 deltog

114 kvinder.

Alder 48, anciennitet: 11 år, arbejdstid 35 t/uge

Helbred

- 20 procent af dem siger selv, at deres arbejdsevne er forringet.
- 38 procent af dem siger selv, at de har et dårligt helbred.
- 33 procent af dem har en BMI på over 30.
- 38 procent af dem har forhøjet blodtryk.
- 55 procent af dem tager receptpligtig medicin.
- De har i gennemsnit et højt smerteniveau - både i nakke/skuldre og i lænderyggen.
- 15 procent af dem oplyser, at de har taget smertestillende medicin i 15-90 dage i løbet af de seneste 3 måneder.

Rengøringsassistenter:

- 72 procent af dem siger, at smerter hæmmer dem i at udføre fysisk krævende arbejdsopgaver.
- 23 procent af dem siger, at smerter dagligt påvirker arbejdet meget.
- 52 procent af dem siger, at smerter hæmmer dem i at deltage i sociale aktiviteter.
- 64 procent af dem siger, at smerter hæmmer dem i at være fysisk aktive i fritiden. 8

Deres fysiske kapacitet

56 procent af dem har et kondital under det anbefalede i forhold til deres køn og alder.

46 procent af dem har en lav håndgrebsstyrke og lav udholdenhed i ryggen.

De fysiske krav i deres arbejde

91 procent af dem er på benene i mere end 75 procent af deres totale arbejdstid, og de går i gennemsnit over 10.000 skridt i arbejdstiden hver dag.

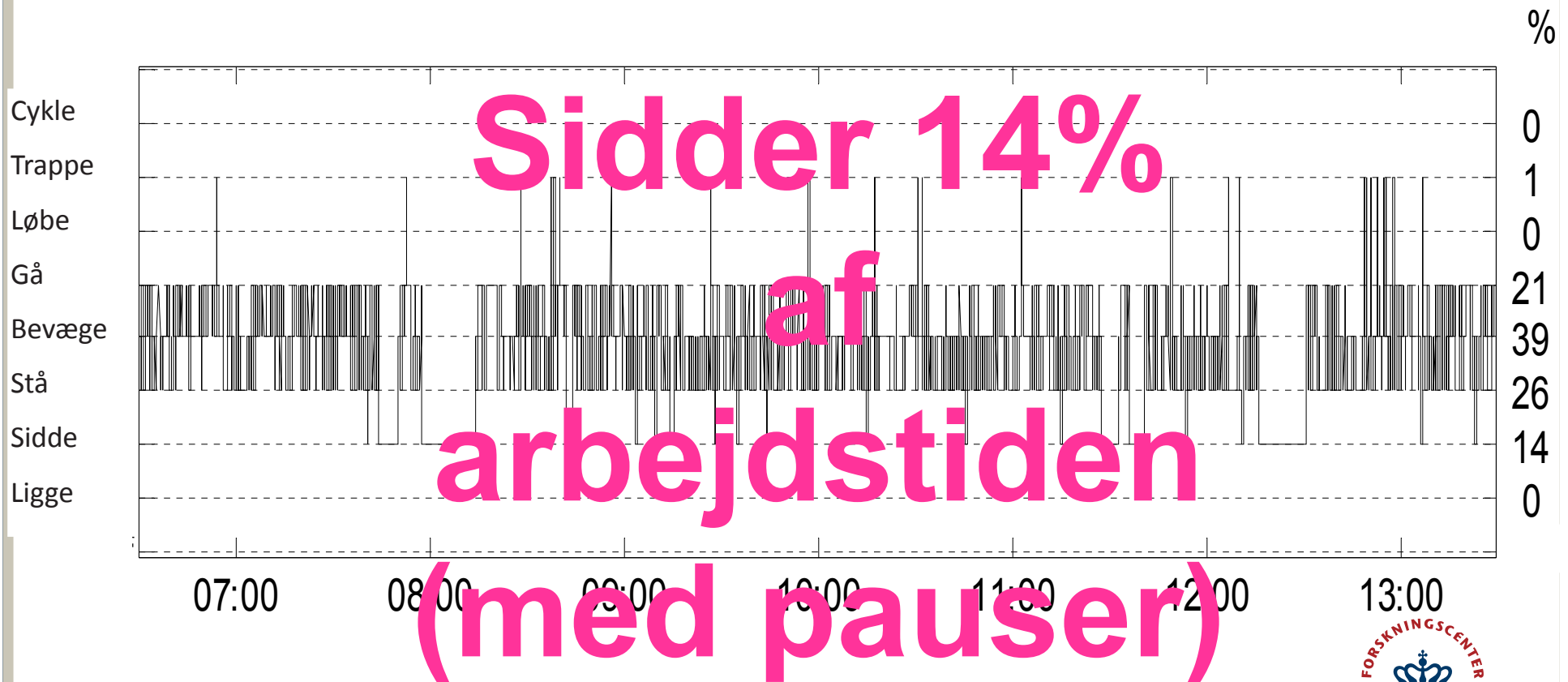
De arbejder i gennemsnit 20 minutter om dagen med ryggen kraftig foroverbøjet (mere end 60°).

De arbejder i gennemsnit næsten 5 minutter om dagen med armene løftet over skulderhøjde.

55 procent af dem arbejder dagligt med en pulsbelastning, der er over det anbefalede niveau.

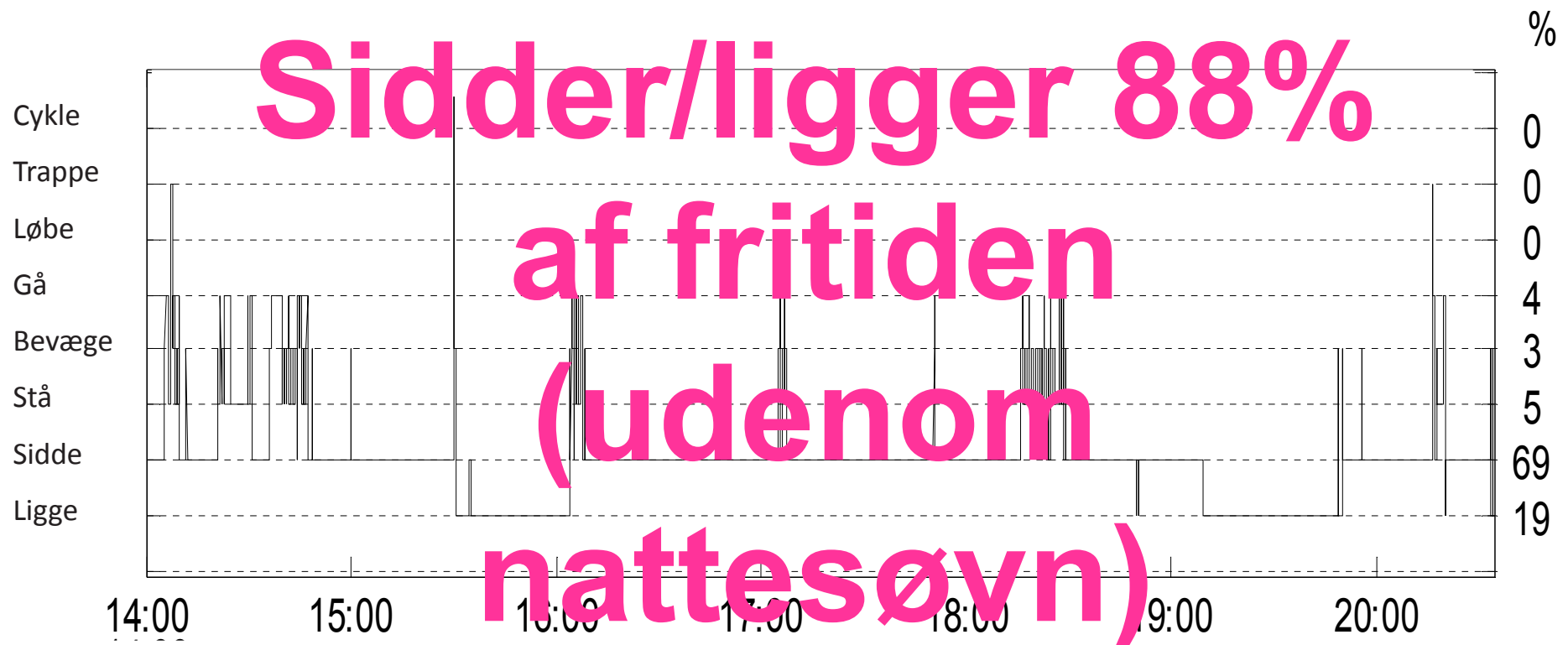
Fysisk aktivitet i arbejde for en SOSU

Kvinde 61 år - BMI 26 kg/m² - Kondital 21 mlO₂/min/kg

Fysisk aktivitet i fritiden for en SOSU

Kvinde 61 år - BMI 26 kg/m² - Kondital 21 mlO₂/min/kg

Overordnet konklusion

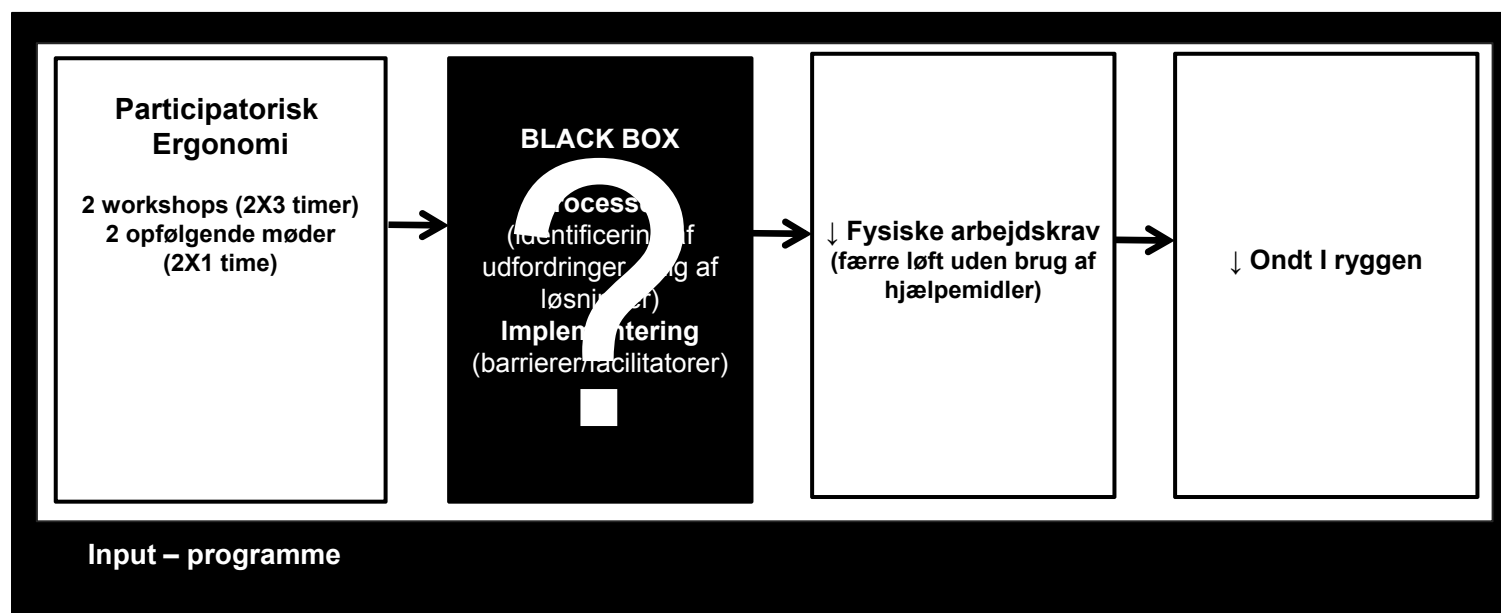
Projektet giver gennemgående et billede af, at en stor andel af alle tre brancher – og særligt medarbejdergruppen over 50 år – har betydelige helbredsudfordringer, en lav fysisk kapacitet og høje fysiske arbejdskrav. Dette understreger behovet for indsatser målrettet en bibeholdelse og bedring af disse fysiske arbejdsevnekomponenter blandt denne målgruppe, så det bliver muligt for også den udsatte andel blandt dem at være i arbejde indtil efterløns- og folkepensionsalder.

Opretholdelse af arbejdsevnen i fysiske krævende fag

- Justering af de fysiske krav
- Justering af den fysiske kapacitet
- Andet? JA....

Mindre ondt i ryggen – hvordan?

Aktiviteter – parti ergonomi

Handlingsplan for Ergo-forbedringer for
MANDAG 7

1. Udfordring:
For lave bøjkekantale

Løsning:

Sundt Arbejdsliv

”Åbne” spørgsmål:

- situationer hvor der er **opstået** smerte/ubehag i ryggen
- situationer der **forværrer** smerte/ubehag i ryggen
- situationer/opgaver der er **problemer med at udføre pga. smerte**
- situationer, der opleves som særligt **fysisk anstrengende**
- situationer der gør dig særlig **træt eller udmattet**
- situationer/opgaver der er **problemer med at udføre pga. fysiske forudsætninger**
- situationer, hvor du ikke har mulighed for eller ikke bruger **anbefalede hjælpemidler**

Workshop 1

Workshop 2

Hvilke udfordringer har de?

Fysiske udfordringer 69%

Plejesituation
45%

Ikke plejesituation
24%

**Organisatoriske udfordringer
23%**

Arbejdsstillinger 30%
Indretning 5%
Hjælpemidler 9%
Andre 1%

Arbejdsstillinger 6%
Indretning 2%
Hjælpemidler 8%
Tunge løft 8%

Kommunikation 10%
Organisering af arbejdsopgaver
10%
Organisering af arbejdsplads, fx
placering af hjælpemidler 3%

**Psykosociale udfordringer
7%**

Ledelse 2%
Borger 3%
Pårørende 2%

Hvilke løsninger vælger de?

- Organisatoriske **55%**
  - Procedurer
  - Kommunikation
  - Struktur på teammøder
  - Omstrukturering af arbejdsopgaver
  - Indretning af arbejdspladsen
- Fysiske **43%**
  - Hjælpemidler
  - Forflytnings- og arbejdsteknikker
  - Træning, uddannelse og viden
- Psykosociale **2%**
  - Kommunikation (med pårørende og beboere)

**Justering af de fysiske krav
kræver en organisatorisk
indsats og et godt psykisk
arbejds miljø**

Interaktion mellem fysiske kravn og psykosocialt arbejdsmiljø

- Meget foroverbøjet arbejde + høj social støtte = nul risiko for ondt i ryggen
- Meget foroverbøjet arbejde + lav social støtte = øget risiko for ondt i ryggen

Fysisk arbejdsmiljø

Helbred

psykosocialt arbejdsmiljø

Fysisk arbejdsmiljø

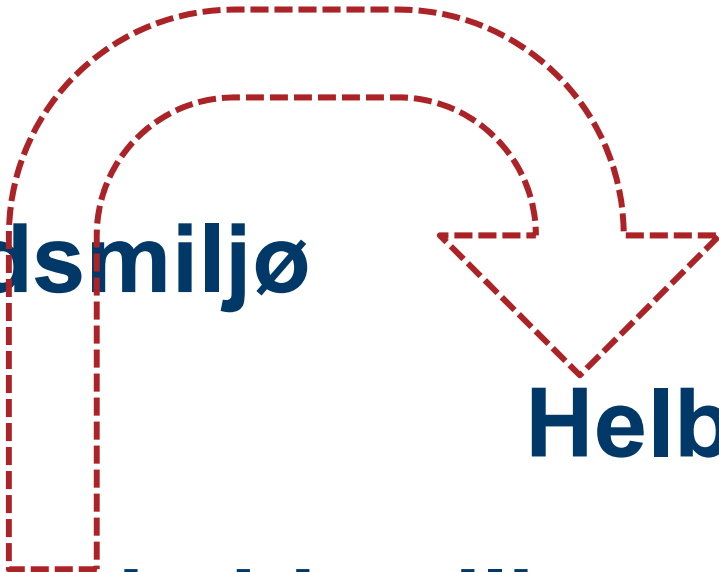
Helbred

psykosocialt arbejdsmiljø

Fysisk arbejdsmiljø

psykosocialt arbejdsmiljø

Helbred

Fysisk arbejdsmiljø

Helbred

psykosocialt arbejdsmiljø

Fysisk arbejdsmiljø

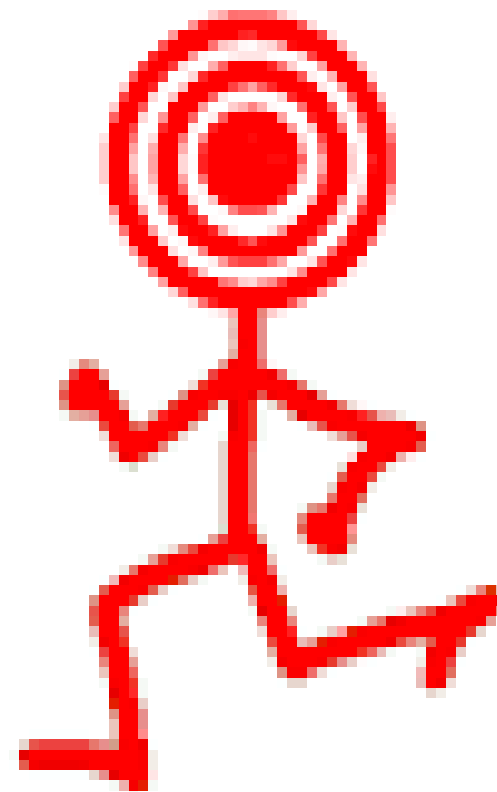
Helbred

psykosocialt arbejdsmiljø

Arbejdsmiljøet i kommunerne – et ”moving target”

Ikke gå efter målet, men blive bedre til at sigte?

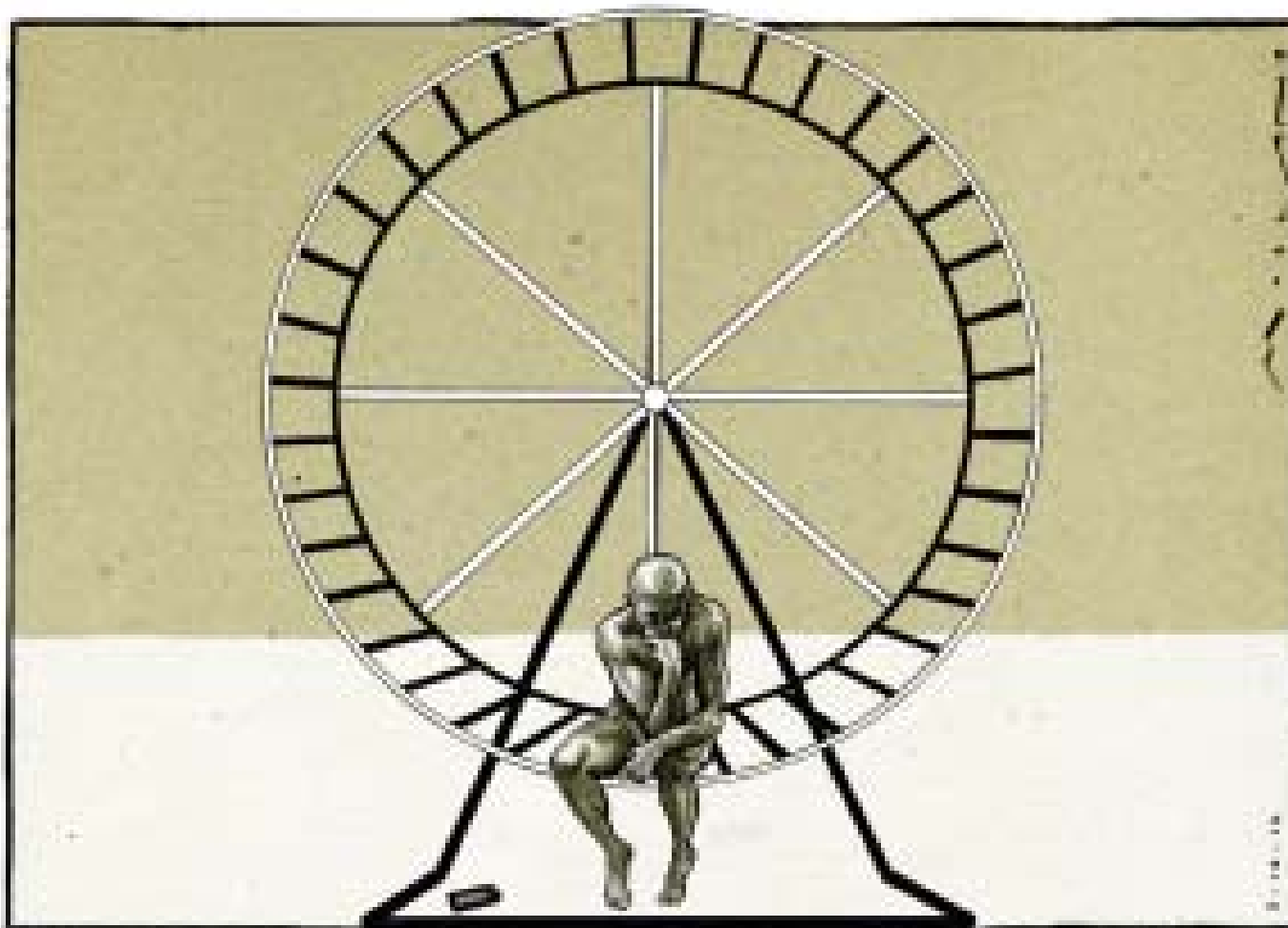
Moving target? Eksempler

Moving target – hvad kræver det på det strategiske plan?

- Regelmæssige ”temperatur”målinger – sigt igen og igen
- Overblik
- Interaktion mellem parter
- Interaktion med forskningen, - så den bliver relevant

Få hjulene til at dreje – i fællesskab!

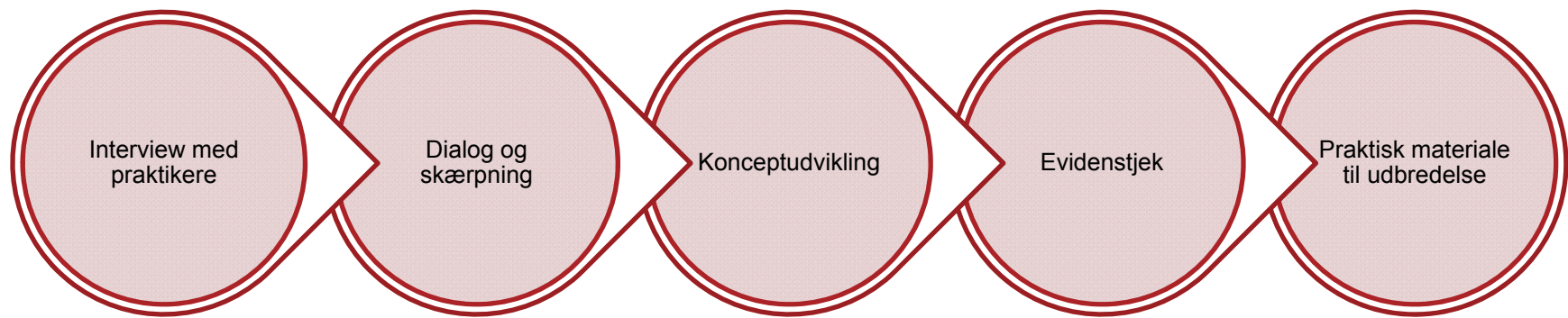

ForskerPraktikerPlatFormen

Snak, ideer,
handling,
forandring,
forståelse,
erfaring,

...

Guldorn ☺

“

"Det er vigtigt, at man laver opfølgning, det synes jeg nogen gange mangler. Når noget virker, så glemmer man nogle gange at følge op på tiltaget."

Charlotte Klausen

(Social- og sundhedsassistent, Hvidovre Kommune)

“

"Jeg tror især, at man skal være forsigtig med at have nogle færdige løsninger på problemerne på forhånd."

Thilde Guldborg

(Arbejdsmiljøkonsulent, Koncern HR, Udvikling og Arbejdsmiljø, Region Midtjylland)

Hvad virker, når arbejdsmiljøet skal forbedres? Praksisbaseret evidens

Der er en ledelse, der støtter op og er aktiv

Forskning i arbejdsmiljø

BEDRE
ARBEJDSMILJØ??????

Person og
interaktion

Implementering af
løsninger

Løsninger i arbejdsmiljøet

Årsager i arbejdsmiljøet

Sygdomme, sygefravær og førtidspension

Virkemidler tilgængelige fra organisationer

- Indsæt Anitas oversigt

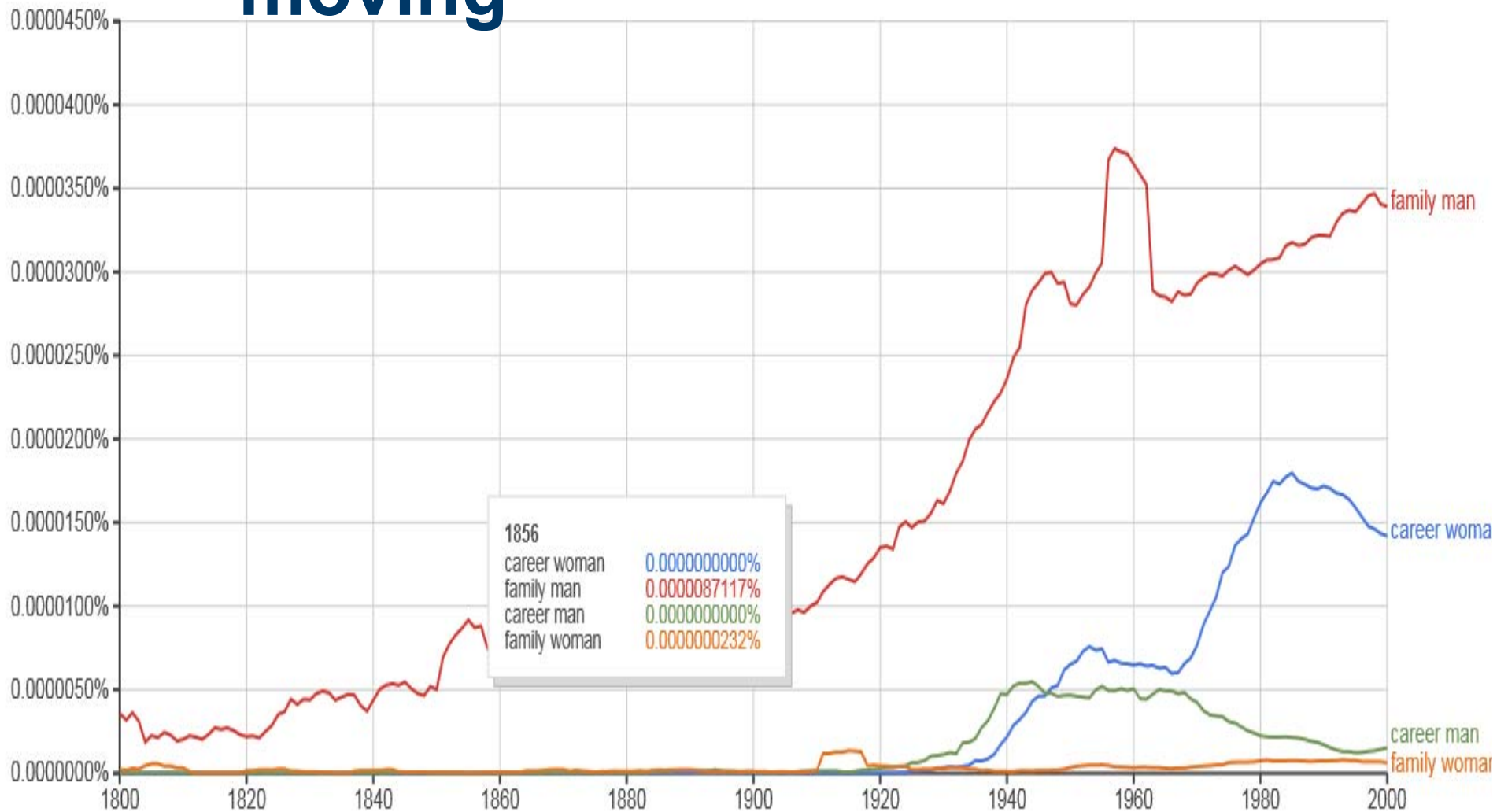

Virkemidler – hvad skal der til for at viden bliver brugt

- Vi har
  - ejerskab fra organisationer og strateger
- Men hvad med medarbejdere og ledere på arbejdspladser – hvad får dem til at skride fra viden til handling?

Køn og arbejde – a target that's moving

(click on line/label for focus)

Arbejdsmiljø er branchespecifikt

- Et billede af arbejdsmiljøet er et billede af arbejdsvilkår og arbejdsopgaver.
  - Arbejdsvilkår handler om efterspørgsel, sikkerhed for arbejdet, geografisk placering af arbejdet, arbejdsløshed, besparelser mm.
  - Arbejdsopgaverne afhænger af arbejdsvilkårne og er tæt relateret til efterspørgsel og besparelser
- Hvilke brancher er store, bredt repræsenteret på det danske arbejdsmarked? Hvad er deres problemer og er der nogen fællestræk?